
Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Görsel Sanatlarda Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimine Yönelik Farkındalıkları ve Uygulamalar (Ağrı İli Örneği)¹

Üstün Zekâlılar Eğitimi ve
Yaratıcılık Dergisi, 3(1), 17-31
Nisan 2016
<http://jgedc.org>

ÜZEYAD

© Genç Bilge Yayıncılık
<http://gençbilgeyayincilik.com>

Fatih KARİP²

Makale Alış: 17 Haziran 2015

Makale Kabul: 11 Ekim 2015

Öz

Akranlarına göre ileri bir yeteneğe sahip özel öğrenciler toplumların kalkınmalarını sağlayacak tüm dinamiklerin anahtarları konumundadırlar. Çoğu zaman fark edilmeyen bu yüzden bir kayıp olarak değerlendirilebileceğimiz üstün yetenekli öğrenciler bazen de öğretmenler tarafından kendi kendine yetebilir düşüncesi ile ihmal edilebilmektedirler. Özellikle görsel sanatlar alanında öğretmenlerin mesleki yeterlikleri üstün yetenekli öğrencilerin akademik ve sanatsal ilerlemesinde büyük öneme sahiptir. Bu bakımdan eğitim öğretim alanında yaşanan hızlı değişimlere paralel olarak öğretmenlerin de kendilerini yenilemeleri üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi açısından oldukça önemlidir. Bu doğrultuda bu çalışmada görsel sanatlar öğretmenlerinin sanatta üstün yetenek tanımları ve bu alanda üstün yetenekli öğrencilere yönelik eğitsel faaliyetler incelenmiştir. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilmiş, veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Katılımcıların görüşlerinden elde edilen veriler belli kavramlar ve kategoriler etrafında bir araya getirilerek okuyucunun anlayabileceği bir düzen içinde sunularak yorumlar yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Üstün yetenekli öğrenciler, Görsel Sanatlar, Öğretmen farkındalıkları.

¹ Bu çalışma Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi BAP birimi tarafından desteklenmektedir. (Proje kodu: EF.14.002)

²Arş. Gör. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, e-mail: fkariip@agri.edu.tr

Giriş

Birey gelişiminin temel taşlarını, temel bilgi ve becerilerini yaşamının ilk yıllarında, erken gelişim dönemlerinde kazanır. Bu dönemde kazanılan davranışların ileriki yıllarda bireyin kişilik yapısını, alışkanlıklarını, inanç ve değer yargıları büyük ölçüde oluşturacaktır (Yavuzer, 2011: 91). Bu nedenle eğitimcilerin bireyin zekâ, yetenek, ilgi ve kişisel özelliklerini erken yaşlardan itibaren ortaya çıkarmaları ve bu doğrultuda bir eğitim ortamı sunmaları gerekmektedir.

Zekâ, yetenek ve yaratıcılık gibi kişisel beceri ve kişisel farklılıklar uzun yıllar boyunca bilim adamlarının dikkatini çekmiş bu alanla ilgili yapılan çalışmalar çok eskilere dayanmaktadır. Üstün yetenekli bireylerin bu özelliklerini ortaya çıkarmak adına yapılan çalışmalar 19. Yüzyılın sonlarına doğru sistematik bir şekilde başlamış ve devam etmiştir (Tarhan & Kılıç, 2014). Zekâ, yetenek ve yaratıcılık konularına farklı bakış açıları farklı tanımlar getirmişlerdir. Çağdaş zekâ kuramcılarında Gardner insan beyninin modüler bir yapıya sahip olduğunu ve beyinde dilsel, sayısal, görsel, işitsel ve diğer sistemleri kullanarak aynı psikolojik işlemler gerçekleştirebildiğini ortaya koymuştur (Talu, 1999). Ancak bireysel farklılıklar salt bu zekâ alanlarının farklı olması ile sınırlı değildir. Bireyler farklı zekâ alanlarına sahip olduğu gibi bu zekâ alanlarının geliştirilmesi de kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Aynı zekâ alanına sahip olsalar bile her bireyin farklı öğrenme stili, farklı öğrenme kapasitesi, farklı öğrenme hızları veya farklı alanlara ilgileri olabilir. Bu bireysel farklılıklar her zaman öğrenmenin önemli sorunlarından olmuştur.

Ülkemizde üstün yetenekli birey zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya akademik alanlarda akranlarına göre üst düzey performans gösterme durumu olarak tanımlanmıştır (MEB, 2009). Bu tanımında ifade ettiği gibi üstün yeteneklilik sadece bilişsel alanı içermemekte geniş bir tanımla farklı yetenek alanlarını da içermektedir. Bu zekâ alanları her ne kadar modüler bir yapıya sahip olsalar da birbirleri ile ilişki içerisindedir. Görsel algı, uzamsal yetenek ve yaratıcılık genel bir zekâ gerektirmektedir dolayısıyla görsel algı ve yaratıcılığın geliştirilmesinin aynı zamanda bireyin genel zekâsına önemli katkıları olacaktır. Bilişsel, duyuşsal ve psikomotor faydaları ile bireyselliği geliştirmekte ve diğer zekâ alanlarının gelişimine de katkı sağlamaktadır (Robinson, Shore & Eneşen, 2014:194).

Yaratıcı düşünme, bilişsel, duyuşsal ya da psikomotor alanların birinde ortaya çıkabilir. Kimimiz sanatta kimimiz sporda, kimimizin kelimelerle kimimizin sayılarla ilgisi yoğun olabilir. Bu bireysel farklılıklar dikkate alınarak uygun eğitim ortamları, uygun materyaller, doğru yöntemlerle yaratıcılığın geliştirilmesi gerekmektedir (Orhon, 2014, 21). Çünkü yaratıcı birey basmakalıp, alışılmış, geleneksel olandan uzaklaşır; yenilikçi, keşfedici, serüvenci, bir ruhla bilinmeyene, belirsiz olana, yeniye yaklaşır (Vexliard, 1966).

Çoklu zekâ kuramının uygulandığı pek çok okulda öğrenme deneyimleri sanat temelli aktivitelerle desteklenmektedir. Eğitimciler sanatçı yetiştirmeseler de bunu etkin ve uygulanabilir bir yol olarak görmektedirler. Örneğin dans ve hareket aktiviteleri öğrencinin yer, yön ve hareket kavramını algılamasını kolaylaştırmaktadır (Tuğrul & Duran, 2003).

Uzun yıllar boyunca yapılan araştırmalar özel yetenekli bireylerin eğitimleriyle ilgili farklı eğitim programlarına ihtiyaç duyduklarını ortaya koymuştur. Üstün yetenekli bireye ihtiyaçları doğrultusunda eğitim verilmediği takdirde bu bireylerin bu özel yeteneklerini kaybedebilmekte ya da farklı alanlara kaydırabilmektedir. Yapılan araştırmalar üstün yetenekli bireyleri için en etkili eğitim ortamının farklılaştırılmış öğretimi programları olduğunu ortaya koymaktadır (Tortop, 2015). Farklılaştırılmış öğrenme farklı özelliklere sahip öğrencilere uygulanan öğrenme ortamını ifade eder (Akkaş & Tortop, 2015). Klasik öğrenme anlayışı bireyi orta düzeyde bir zekâyâ sahip kabul eder (Avcı & Yüksel, 2014:5). Bu durumda hızlı öğrenen veya öğrenilmesi amaçlanan kazanıma zaten sahip olan bireyler bir anlamda gözden çıkarılmış olur. Bu noktada öğretmenlerin üstün yetenekli bireyleri aday gösterebilme becerisine sahip olmaları, üstün yetenekli bireylerin özelliklerini bilmeleri gerekmektedir. Ayrıca öğretmenlerin geniş bir yetenek tanımına sahip olmaları gerekmektedir. Yeteneğin çok dar bir bakış açısıyla değerlendirilmesi ve tanımlanması durumunda birçok öğrenci gözden kaçıyor, birçoğunun hevesi kırılıyor ve sanat yeteneği kavramı diğer yetenek ve zekâlardan soyutlanmış olarak kalıyor (Robinson, Shore & Eneresen, 2014:194).

Özel alan eğitimine sahip öğretmenler öğrencinin ilgisini ve yeteneğini doğru bilmeli, bütün yetenek alanları arasında hiçbir ayırım yapmadan her birini ulaşabileceği en üst seviyeye çıkarmak için gayret göstermelidir. Her ne kadar her bireyin farklı zekâ alanları olsa da bireyi kendisi yapan bir bütün olarak sahip olduğu tüm zekâ alanlarıdır.

Özel alan eğitimi olarak görsel sanatlar alanında üstün yetenekli bireylerin eğitimine ilk olarak 1989 yılında Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri'nin açılması ile orta öğretim bazında başlanmıştır. Anadolu güzel sanatlar liselerine ortaokulu bitirmiş resim veya müzik alanında özel yeteneğe sahip olan öğrenciler iki aşamadan oluşan özel yetenek sınavı ile kabul edilirler. Bu iki aşamalı sınavda öğrencilerin gördüğünü aktarabilme yeteneğini ölçmeye yarayan “desen” ve hayalinde olanı aktarabilme becerisini ölçmeye yarayan “imgesel” sınavlarıdır. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri'nde öğrenciler ilgi alanları doğrultusunda eğitim-öğretim görmeyen yanı sıra özel yetenek gerektiren bir yükseköğretim kurumuna da hazırlanmış olurlar (Coşkun, 2007). Görsel sanatlarda üstün yetenekli öğrencilerin öğrenim gördüğü bir diğer kurum ise Bilim Sanat merkezleridir. Bilim Sanat Merkezleri özel gereksinimli çocukların eğitimleri için

1992 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından açılmıştır. Bilim sanat merkezleri okul öncesi, ilkokul ve ortaokul çağındaki üstün yetenekli öğrencilerin örgün öğretim dışındaki zamanlarda ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitim aldıkları merkezlerdir (Baykoç, 2010).

Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri ve Bilim Sanat Merkezlerine öğretmen alımları doğrudan atama ile yapılmamakta, öğretmenler, ataması yapılmış ve belli kriterleri sağlayan öğretmenler arasından sınav veya mülakat yolu ile seçilmektedir. Anadolu Güzel Sanatlar Liselerine öğretmen atamaları Milli Eğitim Bakanlığı'nın 19.12.2010/27790 sayılı yayımladığı yönetmelik ile belirlenmiştir. Buna göre alanında en az 3 yıl deneyimli öğretmenler arasından bir seçme sınavı yapılır ve bu seçme sınavından başvuru sayısının 3 katı baz alınarak en yüksek puanı alanlar yetenek sınavına girer. Yetenek sınavında başarılı olan adaylar Anadolu Güzel Sanatlar Liselerine Görsel Sanatlar Öğretmeni olarak atanırlar (MEB, 2010). Bilim Sanat Merkezlerine öğretmen atamaları alanında en az 3 yıl deneyimli öğretmenler arasından eğitim durumu, ödül ve cezalar, projeler, danışmanlıklar, yayınlar, sanatsal faaliyetler, katıldığı çalıştay, kongreler ve yabancı dil olmak üzere bu kategorilerin puanlandırılmasından oluşan puanın atama kriteri olarak kabul edilir. Milli Eğitim Müdürlüğü'nün ilgili birim amirlerinden oluşan Bölge Sözlü Sınav Komisyonu atama kriterini sağlayan öğretmenler arasından sözlü sınav yolu ile öğretmen alımı gerçekleştirir (MEB, 2015).

Bu çalışmanın amacı görsel sanatlar öğretmenlerinin görsel sanatlar alanında üstün yetenekli öğrencilere yönelik farkındalıkları ve yapmış oldukları uygulamaları incelemektir.

Araştırma kapsamında aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır.

- Görsel sanatlar öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilerin eğitimine ilişkin aldıkları eğitimler nelerdir?
- Görsel sanatlar öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrenciler hakkında takip ettikleri yayınlar nelerdir?
- Öğretmenlerin görsel sanatlar alanında üstün yetenekli öğrencilere yönelik tanımları nedir?
- Görsel sanatlar alanında üstün yetenekli öğrenci adayı belirleme stratejileri nelerdir?
- Üstün yetenekli öğrencileri ne tür ders dışı faaliyetlere yönlendirmektedirler?
- Üstün yetenekli öğrencilerin akademik ihtiyaçlarını nasıl karşılamaktadırlar?
- Okulların üstün yetenekli öğrencilere sağladığı destekler nelerdir?
- Öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin velilerine yönelik yaptığı çalışmalar nelerdir?

- Görsel sanatlar alanında üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi ile ilgili görsel sanatlar öğretmenlerinin önerileri nelerdir?

Yöntem

Görsel sanatlar alanında üstün yetenekli öğrencilere yönelik öğretmenlerin farkındalıklarının incelendiği bu çalışma nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma, görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamlarında gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya koyan bir yöntemdir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu doğrultuda Ağrı İlinde merkeze bağlı ortaokullarda görev yapan resim öğretmenleri ile görüşülmüş görsel sanatlar alanında üstün yetenekli bireylerin tanınması, aday gösterilmesi ve onların eğitimlerine yönelik bilgilere ulaşmayı amaçlayan görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu Ağrı il merkezine bağlı ortaokullarda 2014-2015 eğitim öğretim yılında görev yapan 20 görsel sanatlar öğretmeni oluşturmaktadır. Ağrı İl merkezinde 2014-2015 eğitim öğretim yılında eğitim öğretim faaliyeti yürüten 22 ortaokul bulunmaktadır. Bu ortaokullarda bulunan bütün Görsel Sanatlar öğretmenlerine ulaşılmıştır. Fakat öğretmenlerden iki tanesi çalışmaya dahil olmak istememiştir bu nedenle çalışma 20 görsel sanatlar öğretmeni ile tamamlanmıştır. Katılımcıların %45'i (n:9) bayan öğretmenlerden, %55'i (n:11) bay öğretmenlerden oluşmaktadır. Katılımcıların %50'si (n:10), 1-3 yıl arası deneyime, %25'i (n:5), 7-9 yıl arası deneyime, %25'i (n:5) 10-11 yıl arası deneyime sahiptir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri üstün yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formları katılımcıya serbestlik sağlar. Sorular ve sıralaması serbesttir, görüşme sırasında gelişebilir. Açık uçlu sorular sayesinde zengin ve yeterli bilgi elde edilebilir (Büyüköztürk vd., 2013:152). Bu açık uçlu sorular araştırma soruları olarak bir önceki bölümde verilmiştir.

Verilerin Analizi

Görüşme formundan elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi belli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik bir tekniktir (Büyüköztürk vd., 2013:240). İçerik analizinde temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu amaçla birbirine benzeyen veriler belli kavramlar ve kategoriler

etrafında bir araya getirilerek okuyucunun anlayabileceği bir düzen içinde sunularak yorumlar yapılmıştır (Kurt & Ekici, 2013).

Bulgular ve Yorum

Yapılan bu çalışma sonucunda elde edilen veriler ışığında görsel sanatlar öğretmenlerinin demografik bilgileri, konuyla ilgili almış oldukları eğitim, görsel sanatlar alanında üstün yetenek tanımları, üstün yetenekli öğrencileri belirleme stratejileri ve onlara yönelik uyguladıkları ders içi ve ders dışı faaliyetlerin neler olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerine yöneltilen sorulardan elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiş ortaya çıkan kavramlar tablolar halinde sunulmuş ve bu veriler ışığında çeşitli yorumlar yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, araştırma kapsamına cevabı aranan sorular doğrultusunda sırası ile aşağıda verilmiştir.

Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimine İlişkin Aldıkları Eğitimler

Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerine üstün yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik herhangi bir eğitim alıp almadıkları sorulmuş ve verdikleri cevaplar Tablo.1. de gösterilmiştir.

Tablo.1. *Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimine İlişkin Aldıkları Eğitimler*

Alınan Eğitim Türü	N	%
Hizmet İçi Eğitim	4	22
Lisans Dersi	3	16
Lisansüstü Ders	-	-
Tez Hazırlama	-	-
Seminer, Kongre, Sempozyum vs	2	11
Hiçbir eğitim almama	12	60

Tablo1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir kısmı (%55) üstün yetenekli bireylerin eğitimi hakkında herhangi bir eğitim almamıştır. Çok az bir kısmı (%16) üniversiteden mezun olduğunda bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin yine az bir kısmı (%22) hizmet içi eğitim yoluyla üstün yetenekli bireylerin eğitimi hakkında bilgi sahibi olmuş, çok az bir kısmı da (%11) konuyla ilgili bilimsel etkinliklere katılmıştır. Ancak bu tablodan anlaşıldığı üzere öğretmenlerin büyük bir kısmı (%60) üstün yetenekli bireylerin özellikleri ve eğitimleri konusunda herhangi bir eğitim almadıkları görülmektedir.

Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrenciler Hakkında Takip Ettikleri Yayınlar

Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerine üstün yetenekli öğrenciler ya da onların eğitimine yönelik takip ettikleri bir yayın olup olmadığı sorulmuş ve verdikleri cevaplar Tablo 2. de gösterilmiştir.

Tablo 2. *Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrenciler Hakkında Takip Ettikleri Yayınlar*

Takip Edilen Yayın	N	%
Dergi	5	28
Kitap	3	16
İnternet kaynakları	14	74
Hiç yayın takip etmeyen	5	28

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin dörtte bir gibi önemli bir kısmının üstün yetenekli öğrenciler hakkında herhangi bir yayın takip etmedikleri görülmektedir. Az bir kısmının kitap veya dergi takip ettiklerini büyük bir kısmının (%74) internet üzerinden konuyla ilgili yayınları takip ettikleri görülmektedir. Öğretmenlerden konuyla ilgili kitap okuyanların tamamı, dergilerden takip edenlerden ikisi internet yayınlarını da takip etmektedir.

Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Alanında Üstün Yeteneklilik Algıları

Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerine görsel sanatlarda üstün yeteneğin ne olduğu sorulmuş ve verdikleri cevaplar içerik analizi ile analiz edilmiştir. Öğretmenlerin cevaplarından elde edilen kavramlar aşağıdaki tabloda sunulmuş ve bu kavramlara göre analizler yapılmıştır.

Tablo 3. *Öğretmenlerin Görsel Sanatlar Alanında Üstün Yeteneklilik Kavramına İlişkin Kavramlar*

Tema: Görsel Sanatlar Alanında Üstün Yeteneklilik	N	%
Plastik Unsurları Kullanma Gücü	9	47.3
Özgünlük	7	36.8
Sıra Dışı Fikir	6	31.5
Motivasyon	4	21
Sınırsız Hayal Gücü	2	10.5
Yaratıcılık	2	10.5
Doğuştan Geliş/Allah vergisi	1	5.2
Çalışkanlık	1	5.2

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin görsel sanatlar alanında üstünlüğü çok farklı kavramlarla tanımladıkları görülmektedir. Öğretmenlerin yaklaşık yarısının (%47,3) görsel sanatlar alanında üstün

yetenekliliği sanatın plastik elemanlarını ne derece etkili kullandıkları ile eşdeğer olarak düşünmektedirler. Bununla beraber *özgünlük, sıra dışı fikir ve öğrenci motivasyonu* en çok kullanılan kavramlar arasındadır. Ayrıca öğretmenlerin çok az bir kısmı (%5,2) üstün yetenekliliği *çalışkanlık* olarak düşünmektedir.

Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Alanında Üstün Yetenekli Öğrencileri Belirleme Stratejileri

Görsel sanatlar öğretmenlerine görsel sanatlar alanında üstün yetenekli bireyleri aday gösterirken hangi ölçütleri kullandıklarına ilişkin bir soru yöneltilmiş ve verdikleri cevaplardan elde edilen kavramlar Tablo.4.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. *Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Alanında Üstün Yetenekli Öğrencileri Belirleme Stratejileri*

Öğretmenlerin üstün yeteneklileri belirleme stratejileri	N	%
Yaratıcı güce/ürüne/fikre bakarak	5	26.3
Plastik unsurları kullanma gücüne/yoğunluğuna bakarak	4	21
Özgün esere/ürüne bakarak	3	15.7
Görsel testler kullanarak	2	10.5
Sanatsal yönde erken gelişimine bakarak	2	10.5
Hayal gücüne bakarak	1	5.2
Derse karşı motivasyonuna bakarak	1	5.2
Soyut düşünme becerisine bakarak	1	5.2

Araştırmaya katılan öğretmenlere yönelttiğimiz sorulardan biri de üstün yetenekli bireyleri belirleme stratejilerine yöneliktir. İlk soru ile aynı doğrultuda cevapların alındığı bu soruda görsel sanatlar öğretmenlerinin büyük bir kısmı üstün yetenekli öğrencileri belirlerken onların *yaratıcı ürün ya da fikirleri ve plastik elemanları kullanma gücüne* dikkat ettikleri görülmektedir. Bununla beraber en çok yüzdeye sahip öğrencilerin özgünlükleri olarak öne çıkmaktadır.

Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencileri Yönlendirdikleri Ders Dışı Faaliyetler

Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerine görsel sanatlarda üstün yetenekli olduğunu düşündüğü öğrencilere yönelik ne tür ders dışı faaliyetlere yönlendirdikleri sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri cevaplardan elde edilen kavramlar Tablo 5.'de yorumlanmıştır.

Tablo 5. *Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencileri Yönlendirdikleri Ders Dışı Faaliyetler*

Yönlendirilen Ders Dışı Faaliyetler	N	%
Resim kurslarına yönlendirerek	6	31.5
Resim yarışmalarına katılımını sağlayarak	5	26.3
Ders dışı egzersizler vererek	4	21
Sergilemeye yönelik çalışmalar yaptırarak	2	10.5

İlgi ve yetenekleri doğrultusunda	2	10.5
Farklı olduğunu hissettirerek	1	5.2
Okulu güzelleştirme ekibine katarak	1	5.2

Tablo 5 incelendiğinde görsel sanatlar öğretmenlerinin bu alanda üstün yetenekli öğrencilere yönelik gerçekleştirdikleri ders dışı faaliyetlerinin başında onları *resim kurslarına ve resim yarışmalarına* yönlendirdiklerini görülmektedir. Yine önemli bir kısmının (%21) öğrencilerle ders dışı egzersizlerle çalıştırdıkları görülmektedir. Ayrıca resim sergileri ve okulu güzelleştirme ekibinin faaliyetlerine de dahil ederek bu öğrencilerin ders dışında da aktif olmaları yönünde çalışmaların yapıldığı görülmektedir.

Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencileri Görsel Sanatlar Alanında Destekleme Yaklaşımları

Görsel sanatlar öğretmenlerine görsel sanatlarda üstün yetenekli olduğunu düşündüğünüz öğrencileri hangi açılardan destekledikleri sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin yanıtlarından elde edilen kavramlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 6. *Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Akademik İhtiyaçlarını Karşılama Yaklaşımları*

Görsel Sanatlar Alanında Destekleme Yaklaşımları	N	%
Kaynak/malzeme/fikir paylaşarak	8	42
Ek çalışmalar yaptırarak	4	21
Akademik faaliyetlere yönlendirme	3	15.7
Akademik kaynaklara yönlendirme	2	10.5
Farklı teknikler öğretmek	1	5.2

Tablo 6 incelendiğinde görsel sanatlar öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilerin akademik ihtiyaçlarını karşılamada en fazla öğrencilerin ihtiyaç duyacakları ve onları tatmin edecek düzeyde daha profesyonel kaynakları, malzeme ve fikirlerini paylaştıkları görülmektedir. Öğretmenleri bir kısmı da üstün yetenekli öğrencileri onların ihtiyaç duyacakları kaynak, fikir ve faaliyetlere yönlendirmeler yapmaktadırlar. Öğretmenlerden sadece biri üstün yetenekli öğrencilerle özel olarak ilgilenerek onların ihtiyaçlarına yönelik farklı teknikler öğretmek gibi çalışmalar yaparak akademik ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar.

Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Okulların Üstün Yetenekli Öğrencilere Sağladığı Destekler Hakkındaki Görüşleri

Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerine görev yaptığınız okulların üstün yetenekli öğrencilere yönelik yaptıkları faaliyetler sundukları destekler sorulmuştur.

Tablo 7. Öğretmenlerin Okulların Görsel Sanatlara İlişkin Yeteneği Destekleme Durumu Hakkındaki Görüşleri

Okulların Görsel Sanatlara İlişkin Yeteneği Destekleme Durumu	N	%
Destek sağlamıyor	11	57.8
Rehberlik ve yönlendirme faaliyetleri	5	26.3
Okul içi resim yarışmaları	1	5.2
Başarılı öğrencilere ek puan	1	5.2
Kurs açma	1	5.2
Okulumuzun çok fazla imkanı yok	1	5.2

Bu araştırma kapsamında çıkan önemli sonuçlardan biri de görsel sanatlar öğretmenlerinin görsel sanatlar alanında üstün yetenekli bireylere yönelik özel bir desteklerinin olmadığını ifade etmeleridir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlası (%57) okul yönetiminin bu alanda yetenekli olan bireyleri destekler bir yapılarının olmadığını ifade etmişlerdir. % 26.3'lük bir kesim ise üstün yetenekli öğrencileri rehberlik servisine yönlendirdiklerini belirtmiştir. Öğretmenlerin az bir kısmı ise (%15) üstün yetenekli öğrenciler için okul içi yarışmalarının ve kurs faaliyetlerinin düzenlendiğini, başarılı öğrencileri teşvik amaçlı ek puanların verildiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler okulların da bu alanda yeterli imkana sahip olmadığını düşünmektedirler.

Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Velilerine Yönelik Yaptığı Çalışmalar

Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerine görsel sanatlarda üstün yetenekli olduğunu düşündüğünüz öğrencilerin velilerine yönelik ne tür faaliyetler yaptıkları sorulmuştur.

Tablo 8. Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Velilerine Yönelik Yaptığı Çalışmalar

Görsel Sanatlar Alanında Üstün Yetenekli Öğrencilerin Velilerine Yönelik Çalışmalar	N	%
Özel eğitim sürecine yönelik bilgilendirme çalışmaları	10	52.6
Velide farkındalık yaratma çalışmaları	7	36.8
Velinin öğrenciye destek olmasını isteme	3	15.7
Veliye onure edici mektup gönderme	1	5.2

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görsel sanatlar alanında üstün yetenekli öğrencilerin velilerine yönelik ne tür çalışmalar yapıyorsunuz sorusuna aldığımız cevap büyük oranda velide bir farkındalık yaratmaya çalıştıklarını ve velilerin bu öğrencilere destek olması gerektiği konusunda bilinçlendirmeye çalıştıkları görülmektedir. Bu doğrultuda üstün yetenekli öğrencilerin özel alan bilgisine yönelik eğitim alması gerektiği konusunda yönlendirmeler yapmaktadırlar.

Ayrıca öğretmenlerden sadece biri öğrenci başarıları konusunda veli desteğini sağlamak için velilere onure edici mektuplar yollamaktadır.

Görsel Sanatlar Alanında Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi İle İlgili Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Önerileri

Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerine görsel sanatlarda üstün yetenekli öğretmenlerin eğitimine yönelik önerileri sorulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri cevaplarından elde edilen kavramlar Tablo 9.'da sunulmuştur.

Tablo 9. *Görsel Sanatlar Alanında Üstün Yetenekli Öğrencilerin Okullarda Eğitimi İle İlgili Öğretmenlerinin Önerileri*

Öneriler	N	%
Atölye araç gereç ve ders saati yetersizliği	4	21
Bilim Sanat Merkezimiz yok	2	10.5
Üstün yetenekliler konusunda kurumlar arası işbirliği olmalı	1	5.2
Resim dersi toplum tarafından önemsenmiyor	1	5.2
Üstün yetenekli bireyler göz ardı ediliyor	1	5.2
Eğitimcilere yönelik eğitimler verilmeli	1	5.2

Araştırma kapsamında görsel sanatlar öğretmenlerine konuyla ilgili eklemek istedikleri düşünceler sorulmuştur. Öğretmenlerin en fazla temel gereksinimler olan araç gereç ve ders süresinin yetersiz olmasından şikayet ettikleri görülmektedir. Ayrıca üstün yetenekli öğrencilere yönelik Milli Eğitim Bakanlığı, Rehberlik araştırma merkezleri, Bilim sanat merkezleri, üniversiteler ve üstün yeteneklilere hizmet eden dernekler arasında işbirliği eksikliği dile getirilmiştir. Öğretmenler sanat eğitiminin toplum tarafından çok önemsenmediğini bu nedenle görsel sanatlar alanında üstün yetenekli öğrencilerin ihmal edildiklerini düşünmektedirler. Ayrıca ilde bir bilim sanat merkezine ihtiyaç duyulduğunu öğretmenlere üstün yetenekli bireylere yönelik hizmet içi eğitim seminerlerinin verilmesi gerektiğini düşünmektedirler.

Tartışma ve Sonuç

Araştırma verilerinden elde ettiğimiz sonuçlara göre öğretmenlerin lisans programlarında üstün yetenekli bireylere yönelik yeterince eğitim almadıkları görülmüştür. Coşkun (2007)'un yapmış olduğu çalışmasında aynı şekilde görsel sanatlar öğretmenlerinin lisans öğreniminde üstün yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik herhangi bir eğitim almadıklarını ortaya çıkmıştır. Eğitim Fakülteleri Resim iş öğretmenliği lisans programları ders içerikleri incelendiğinde resim iş öğretmenliği bölümü dersleri arasında üstün yetenekli bireylerin eğitimine yönelik bir dersin olmadığı görülmektedir (YÖK, 2007). Bu nedenle öğretmenler konuyla ilgili eğitimleri alternatif programlarla gidermeye çalışmışlardır. Coşkun (2007) ve bizim çalışmamızda da üstün yetenekli

öğrenciler hakkında eğitim alan öğretmenlerin büyük bir kısmı hizmet içi eğitim programları ile almıştır. Bu durumun farklı branşlarda da benzer olduğunu görmekteyiz. İnan, Bayındır ve Demir (2009) yapmış oldukları çalışmalarında ilkokul öğretmenlerin üstün yetenekli bireylerin eğitimleri konusunda yeterli eğitim almadıklarına ve onların karakteristikleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ortaya çıkarmıştır.

Öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilere yönelik tanımlarına ve onları aday gösterme stratejilerine bakıldığında farklılık ve çeşitlilik görülmekle beraber, “Plastik unsurları kullanma gücü”, “özgünlük”, “sıra dışı fikir”, “yaratıcılık”, “sınırsız hayal gücü” ve “motivasyon” kavramları öne çıkmaktadır. Bu sonuç Coşkun (2007)’nin yapmış olduğu çalışmaları desteklemektedir. Coşkun (2007) çalışmada öğretmenlere görsel sanatlar alanında üstün yetenekli bireyleri tanımlamalarını istemiştir. Bu çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Öğretmenler görsel sanatlarda üstün yetenekliliği doğru algılayabilen, estetik beğenisi gelişmiş, özgünlük, yaratıcılık, hayal gücü, farklılık, çalışkanlık gibi kavramlarla ifade etmişlerdir.

Üstün yetenekli bireylere yönelik farklı çalışma gruplarında farklı yetenek alanlarına yönelik algıların incelendiği birçok çalışmada aynı kavramların benzer oranlarda kullanıldığını görmekteyiz. Çapan (2010) ve Kaya (2015) öğretmen adaylarının üstün yetenekli bireye yönelik metaforlarını incelediği çalışmalarında, öğretmen adaylarının üstün yetenekli öğrencileri çok farklı ve bu çalışma ile benzerlik gösterebilecek kavramların kullanıldığı görülmektedir. Çapan (2010) araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %3,3’ü üstün yetenekli bireyleri yaratıcı bireyler olarak değerlendirmiştir. Akar ve Akar (2012) ilköğretim öğretmenleriyle yaptığı çalışmasında öğretmenlerin %13,5’unun üstün yetenekli bireyleri yaratıcı bireyler olarak algıladıklarını tespit etmiştir. Aynı şekilde Kaya (2015) çalışmasında öğretmenlerin üstünlük tanımlarında *farklı düşünme, merak, özgün, orijinal, yaratıcılık ve Allah vergisi* kavramları ortak iken *sorgulama, hızlı, problemlerin üstesinden gelen* ifadeleri yalnızca Kaya (2015)’in çalışmasında kullanılan ifadelerdir.

Bu çalışmadan çıkan sonuçlar literatürde geçen üstün yetenekli birey tanımları ile örtüşmektedir. Yaşlılarına göre daha üstün niteliklere sahip olan, öğrenmeye karşı istekli oluş, yaratıcılık gibi kavramlarla açıklanmaktadır (Üstün yeteneklilerin Eğitimi Alanında Uluslararası Politika ve Uygulamaların İncelenmesi ve Değerlendirilmesi Raporu, 2012, s.7). Aynı şekilde Clark & Zimmerman (1997) ve Tuna (2012) görsel sanatlar alanında üstün yetenekli bireylerin tanınmasını, bu bireylerin performans ve ürünleri, öğrenci özellikleri, yaratıcılık, yetenek, bilişsel yetenek, duygusal yetenek, ilgi ve motivasyonları dikkate alınarak çeşitlilik gösterdiğini vurgulamıştır.

Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenleri üstün yetenekli bireylerin eğitim gereksinimlerinin karşılanması noktasında okulun ve okul imkanlarının yetersiz kaldığını belirtmişlerdir. Bu sonuç Altındağ ve Özdemir (2012)'in yapmış oldukları çalışma ile aynı doğrultudadır. Altındağ ve Özdemir (2012)'ye göre sınıfların üstün yetenekli bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşıladığını düşünen öğretmen oranı (%5.75) ve ders kitaplarının onların ihtiyaçlarını karşıladığını düşünen öğretmen oranı (%7.91) oldukça düşük bir orana sahiptir.

Öğretmenler üstün yetenekli öğrencileri karşılaması gereken özel güçlerinin olduğunu düşünmektedirler. Dolayısıyla öğrencileri bu performanslarını sergileyebilecekleri resim kursları ve resim yarışmalarına; tarihi geziler, müze ziyaretleri, okulu güzelleştirme ekibinin yapmış oldukları çeşitli ders dışı faaliyetlere yönlendirmektedir.

Öneriler

Görsel sanatlar öğretmenlerin önündeki en büyük engelin ders saatinin yetersizliği, gerekli atölye ve sanat gereçlerinin olmaması ve veli ilgisizliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Üstün yetenekli bireylerin ilgi, yetenek, motivasyon vb. özellikleri dikkate alınarak etkili ve özenle eğitilebilmeleri için ders süresi artırılarak makul bir süreye çıkarılabilir.

Üstün yetenekli bireylerin eğitimleri konusunda öğretmen, öğrenci ve velilere yönelik Milli Eğitim Müdürlükleri, Bilim Sanat Merkezleri, konuyla ilgili çeşitli dernekler ve Üniversiteler ortak projeler yürütebilir. Bu bağlamda İl'de bir Bilim ve Sanat Merkezi'nin kurulması önemli bir eksikliği giderebilir.

Öğretmenlerin görev yaptığı okullarda üstün yetenekli öğrencilere yönelik önemli bir çalışmanın olmadığı görüşündedirler. Öğretmenler üstün yetenekli öğrenci velilerine yönelik farkındalık oluşturmakta ve öğrencinin akademik gelişimi için gerekli yönlendirmeler yapmaktadırlar. Bu nedenle öğretmenlere yönelik görsel sanatlar alanında üstün yetenekli bireylerin özellikleri ve eğitimi konusunda hizmet içi eğitim programları düzenlenebilir.

Yazar Kısa Özgeçmişi ve İletişim Bilgileri

Fatih Karip, 2006 yılında Atatürk Üniversitesi Ağrı Eğitim Fakültesi resim-iş öğretmenliği bölümünden mezun oldu. 2007 yılında ilk görev yeri olan Doğubayazıt 75. Yıl İlköğretim Okulu'na atandı. 2012 Yılında Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Anabilim dalı Resim iş Eğitimi bilim dalında yüksek lisansını tamamladı. 2013 Yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim iş Öğretmenliği bölümünde

Doktora programına başladı. 2007-2013 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı çeşitli ilk ve orta dereceli okullarda Görsel Sanatlar Öğretmeni Olarak Görev yaptı. 2013 yılından beri Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Öğretmenliği bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır. Başlıca çalışma alanları farklılaştırılmış görsel sanatlar öğretimi, üstün yetenekli bireylerde sanat eğitimi, zekâ, yetenek, yaratıcılık konularıdır.

Kurum: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Ağrı, Türkiye.

E-posta: fkarip@agri.edu.tr fatihkarip04@gmail.com

Cep Tlf: 05068782891

Kaynaklar

- Akkaş, E., & Tortop, H.S. (2015). Üstün yetenekliler eğitiminde farklılaştırma: temel kavramlar, modellerin karşılaştırılması ve öneriler. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 2(2), 31-44
- Altıntaş, E. & Özdemir, A.S. (2012). The Determination of the Teachers in Turkey about the Gifted Students, *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 46(2012) 2188-2192.
- Avcı, S., & Yüksel, A. (2014). *Farklılaştırılmış Öğretim Teori ve Uygulama*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Baykoç, N. (2010). *Üstün ve Özel Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri*, Ed. Necate Baykoç, Öğretmenlik programları için özel Eğitim ve Yaratıcılık, Ankara.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.
- Coşkun, B. (2007). *Görsel Sanatlar Alanında Üstün yetenekli Çocukların Eğitimine ile İlgili Öğretmen Görüşleri ve Değerlendirilmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Clark, G.A., & Zimmerman, E. (1997). *Project Arts: Programs for Ethnically Diverse, Economically Disadvantages, High Ability, Visual Arts Students in RuralCommunities*. Indiana university, Department of Education.
- Eraslan Çapan, B. (2010). Öğretmen Adaylarının üstün Yetenekli Bireylere Yönelik metaforik Alguları, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar dergisi*, 3(12), 140-154.
- İnan, H. Z., Bayındır, N. & Demir, S. (2009). aAwareness Level of teachers about the Charecteristics of Gifted Childiren, *Australian Journal of Basic Applied Sciences*, 3(3), 2519-2527.
- Kaya, F. (2015). Öğretmenlerin Üstün Zeka Kavramı ve Üstün Zekalı Öğrencilerin Özel Gereksinimleri. *Eğitim ve Bilim*, 40(177), 59-74.
- Kurt, H. & Ekici, G. (2013). Biyoloji Öğretmen Adaylarının Bakteri Konusundaki Bilişsel Yapılarının ve Alternatif Kavramlarının Belirlenmesi, *Turkish Study*, 8(8), 885-910.
- MEB, (2009). Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Ankara.

- MEB, (2010). Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Fen Liseleri ve Sosyal Bilimler Liselerinin Öğretmenleri İle Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin Beden Eğitimi, Müzik ve Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Seçimi ve Atamalarına Dair Yönetmelik.
- MEB, (2015). Bilim ve Sanat Merkezlerine Öğretmen Seçme ve Atama Kılavuzu. Ankara.
- Meclis Araştırması Komisyon Raporu, (2012). *Üstün yeteneklilerin Eğitimi Alanında Uluslararası Politika ve Uygulamaların İncelenmedi ve Değerlendirilmesi Raporu*, Dönem, 24 Yasama Yılı, 3.
- Orhon, G. (2014). *Yaratıcılık Nörofizyolojik Felsefi ve Eğitsel Temelleri*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Robinson, A., Shore, B.M. & Enersen, D.L. (2014). *Üstün Zekâlılar Eğitiminde En İyi Uygulamalar Kanıt Temelli Bir Kılavuz* (Çev. Ed. Ü. Oğurlu, F. Kaya), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Talu, N. (1999). Çoklu Zekâ Kuramı ve Eğitime Yansımaları, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15, 164-172.
- Tarhan & Kılıç (2014). Üstün Yetenekli Bireylerin Tanılanması ve Türkiye'deki Eğitim Modelleri, *Üstün Yetenekliler Eğitim Araştırmaları*, 2(1), 27-43.
- Tortop, H.S. (2015). Üstün zekâlılar eğitiminde farklılaştırılmış öğretim müfredat farklılaştırma modelleri. Düzce: Genç Bilge Yayıncılık.
- Tuğrul, B. & Duran, E. (2003). Her Çocuk Başarılı olmak İçin Bir Şansa Sahiptir: Zekânın Çok Boyutluluğu Çoklu Zekâ Kuramı, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 224-233.
- Tuna, S. (2012). Sanatsal yetenekli çocuklar ve özellikleri, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 29-34.
- Vexliard, A. (1966). Yaratıcılık Teorileri ve Eğitim, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, 4, 107-153.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yavuzer, H. (2011). *Dünyadan Büyüktür Çocuk Çocuk ve Çocukluk Deneme Kitabı*. M.R. Şirin (Ed.), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- YÖK, (2007). Yükseköğretim Kurulu Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları, Ankara

